

overlade Gaarden til deres Børns Brug skulde forøge deres Bestræbelser for, i Mellemtiden at skaffe Midlerne dertil; men hvortil er det, at de skulde skaffe Midler? Det er ikke alene, og mindst, til at betale Gaarden, thi Gaardens Værdi gaaer som Capital over til den, der tager Gaarden, og det vil blive hans Sag at sørge for, hvorledes den bliver betalt, men det er til at kunne stifte med deres Familie, saaledes, at den, der bliver siddende ved Gaarden, kan komme dertil paa de taaleligste Vilkaar. Det er Formaalet, men, dersom Staten nu i den Tid, i hvilken Fæstterne saaledes sidde for de samme Afgifter som nu — og vi maae altid bemærke, at Statskassens Stilling i Indtet bliver forværret —, ogsaa tager det bort fra Fæstteren, som han kunde oppare fra dette andet her nævnte Brug, saa gjør den Overgangsperioden vanskelig, om ikke umulig, og saa bringer den det netop dertil, at der maa sælges i Skifteieblikket, og saa kommer man ved denne Bestemmelse altsaa accurat til det Modfatte af det, man vil opnaae, at Gienkommene een Slægtfølge til beholdes i Bøndernes Hænder, indtil Bønderne ere blevne vant til fri Selveiendom, som hidtil slet ikke har bestaaet her i Landet med Hensyn til de mindre Landeiendomme, indtil denne Bane har faaet Noget at betyde, thi det maae vi ikke tabe af Sigte, at hidtil har der ikke her i Landet bestaaet nogen virkelig Selveiendom under 12 Lønder Land, og at man derfor er uvant til at tænke sig de Forhold, som indtræde, naar de mindre Landeiere faae en saadan fri Raadighed, at der sjen ene Dag kan lægges sammen og den anden Dag adskilles, at de idag selv kunne sidde ved Stederne og drive dem, og imorgen kunne holde en Forpagter derpaa. Der skal en Tid til, inden man kan tænke sig ind i dette Forhold, der skal især en Tid til, saalænge en saa stor Deel af Befolkningen, som nu er Tilfaldet, staaer saa nær ved det Standpunkt, hvor den, ifølge Lovens Bud bliver betragtet som en ringere Samfundsklasse, der har havt megen Vanstellighed ved at arbejde sig op ved Siden af de Andre; det maae vi ikke glemme, det er noget meget vigtigt at huske paa under denne Sags Behandling, at vi her have med en Befolkning

at gjøre, som hidtil ikke har været sat paa samme Fod som de andre Folkelasser, som endnu ikke har faaet noget egentlig let tilgængeligt Næringsbrug udenfor deres Nødsbrug, medens de andre Folkelasser have begunstigede Næringsbrug, Næringsbrug, hvortil de komme ved Statens Hjælp, og betydelige Hjælp, hvilket jo er Tilfaldet med alle Embedsstillinger, thi det er ogsaa et Næringsbrug. (Hør!). Det er Noget, som ved denne Leilighed aldrig maa oversees.

Olesen: Den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de District (Monrad) har flere Gange yttret, at denne lille Amortisation, som her er Tale om, ikke kunde gribe forstyrrende ind, naar Fæstebonden overtog sin Gaard som Selveiendom. Heri kan jeg paa ingen Maade være enig med ham, og jeg troer at have, hvad disse Forhold angaaer, ligesaa megen Sagkundskab som den ærede Rigsdagsmand (Flere Stemmer: Ja!). Den ærede Rigsdagsmand sagde vel, at han ogsaa havde prøvet hvad det var at saae og høste, men han sagde ikke, at han havde prøvet at leve af hvad en Bøndegaard indbragte, og, naar det viser sig, som jeg troer at turde paastaae, at en Fæstebonde i Regelen i disse Aaringer, og det er navnlig disse sidste Aaringer, jeg sigter til, har ikke mere end 2 à høist 300 Rbd. for sig og Familie at leve af, saa troer jeg ikke, den ærede Rigsdagsmand kan sige, at det at affee henimod et halvhundredte Rigsdaler aarlig, for at nævne en rund Sum, ikke vilde gribe forstyrrende ind. Jeg troer virkelig, at det er meget for ham at undvære, og det er vel ikke saameget nær i Udseende, at Hartkornet vil kunne blive mindre beskattet til Staten, og at Productionsomkostningerne ville falde betydeligt. Hvorledes det vil gaae med Producternes Afsetning og med Priserne paa dem, det veed ingen af os; de have været ret gode i disse Aar, og dog har Nettoprovenuet for en Fæstegaardmand ikke været stort Mere, end hvad jeg har anført. Han henviste Bonden til i de gode Aar at indskyde i Sparekassen, for at have i de onde Aar til Amortisationen, og han meente, at det var meget godt, at der var en saadan Spore, for at Bonden kunde vide, at han var